

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2019. május 22.

DRÁMA

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

I. EGYSZERŰ, RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK (30 PONT)

Feladatonként a pontszámot nem kell kerekíteni.

Ha az *Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok* összpontszáma egész szám, akkor nincs teendő, ha törtszám, akkor a matematika szabályai szerint egész számra kell kerekíteni (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

BARÁTOK

1. Ki beszél kihez? Írja a szereplők nevét a szövegbe, illetve a szövegek után megadott vonalra! (Elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont.)

A)

- Üdv, jó királyfi.
 - Örvendek látásodon:
Horatio - vagy tévedek?
 - De az,
Szegény s örökké hű szolgád, uram.
 - Nem úgy: „barátom”: váltsunk ily nevet.
- A másik beszélő neve: **Hamlet**.

B)

- Na, nem oly mély, mint egy kút, nem is oly széles, mint egy templomajtó, de hát nekem éppen elég: szólíts meg holnap, meglátod, milyen komoly ember leszek. Annyi szent, engem kifüstöltek ebből a világból: dögvész mind a két családra. Tyhú a keservét, egy ilyen kutya, egy ilyen patkány, egy ilyen egér hogy halálra karmolt. Ez a szájhős, ez a zsvány, ez a gazfickó valósággal könyvből vív. Mi az ördögbe is jöttél közénk? Épp a kardod alatt sebeztek meg.
 - Én jót akartam.
 - (...) Dögvész mindkét családra.
Ők tettek engem férgek ételévé.
Nekem ugyan megadták - átok, átok!
 - Ez a nemes, a herceg rokona,
Igaz barátom itt hever leszúrva,
Miattam.
- A két beszélő neve: **Mercutio és Romeo**.

C)

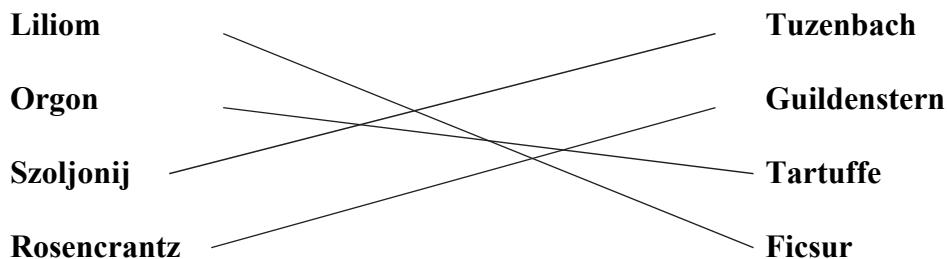
- Ott van, ni! Megint gyön!
 - Tőlem gyöhet, én nem csináltam semmit.
 - Ott gyön, ni! Gyere, szaladjunk!
 - Nem szaladok én. Nem csináltam semmit. Nem félek tőle.
 - Gyere, mer' az megver.
 - Nem szaladok én. Ha megver, megver.(...)
 - Énnekem mondta, hogy viselkedem? Megfizettem a menetet, és felültünk a szarvasra.
- Egy szót se szóltam, csak a barátnémmal beszéltem.
- A két beszélő neve: **Mari és Juli**.

D)

- Ámbár az élet minket, ifjúkori barátokat, rohanó hullámaival messze sodort egymástól, ámbár üzleti érdekeink teljesen más irányúak, akadnak talán olyanok, akik azt mondanák, hogy egyenesen ellentétesek, a mi barátságunk átvészelte mindezeket. Na, ebből tanulhattok. Castor és Pollux, Hektor és Andromache és így tovább. Ritkán fordult elő, hogy nekem, az egyszerű útonállónak - hiszen tudjátok, hogy értem - a horgomra akadt volna valami, anélkül, hogy egy részét, egy tetemes részét a barátomnak, **Tigris Brown/Jackie**-nek mint csekély figyelmességet és rendíthetetlen hűségem bizonyítékát át ne utaltam volna, és ritkán fordult elő - vedd ki azt a kést a pofádból, Jakab -, hogy ő, a mindenható rendőrkapitány, razziát rendezett volna anélkül, hogy előbb nekem, ifjúkori barátjának előzőleg le ne adta volna a megfelelő drótot. Na és így tovább, hiszen ez végeredményben kölcsönösségen alapul. Ebből tanulhattok. Hát, öregem, boldog vagyok, hogy eljöttél, ez az igazi barátság.

A beszélő szereplő neve: **Bicska Maxi/Penge Meckie/Mac**

2. Az alábbi szereplők közül kösse össze egy vonallal a barátokat! (Elemenként 0,5 pont, összesen 2 pont.)



3. Válassza ki a fenti „barátságokra” jellemző megfogalmazást, és a két nevet írja a hozzá illő meghatározás alá! (Soronként 0,5 pont, összesen 2 pont.)

Csak teljes válasz (2 név) esetén adható meg a 0,5 pont.

– a hazug barát és hiszékeny áldozata: **Tartuffe, Orgon**

– iskolatársak, akiket közös barátjuk megfigyelése céljából hívtak: **Rosencrantz, Guildenstern**

– a bűnre csábító barát és könnyen befolyásolható cimborája: **Ficsur, Liliom**

– barátok, akik végül párbajoznak, és egyikük megöli a másikat: **Szoljonij, Tuzenbach**

4. A Globe színház Shakespeare barátja és színésztársa, Richard Burbage apjának Theatre nevű színházának deszkáiból épült.

Sorolja föl röviden ismeretei és az alábbi rajz alapján, milyen színház volt a Globe, hol és hogyan játszottak, hol ültek a nézők, milyen színházi technikával, terekkel rendelkezett stb.! Válaszában említse legalább 8 jellemzőt! (Elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont.)

Lehetséges válaszlelemek:

- kör alakú, felül nyitott, nagyjából fából készült épület
- három színpadtérrel játszottak: elülső színpad (kötény), hátsó színpad (carpet választja le), felső színpad (heaven, menny)
- a kötény alatti részt (hell, pokol) süllyesztőként használták
- a színek a három színpad közötti helyszínváltással követték egymást
- kevés díszletet használtak (szószínház v. szövegdíszlet), néhány fontos kellékkel kiegészítve (pl. trón, ravatal)
- nappal játszottak, világítást nem használtak, legfeljebb jelzésszerűen (pl. fáklya – az este jelzésére)
- a színpad feletti padlástérben kaptak helyet a zenészek, és innen keltettek bizonyos zajokat is
- az olcsóbb jegyet vásárló nézők a színpad körül állva, a drágább jegyet vásárlók a páholyokból vagy a színpadon ülve nézhették az előadást
- szünetek nélkül, gyors tempóban folyt az előadás
- a társulatban csak férfiak játszhattak, a női szerepeket fiatal fiúk játszották

Bármely más, helyes válaszlelem elfogadható.

5. Bár XIV. Lajos szinte barátian bánt kedvenc szerzőjével, mégis nehezen tudta őt megvédeni a támadásoktól. Tény, hogy Molière nem minden esetben tartotta be a kor dramaturgiai elvárásait. Soroljon föl a francia klasszicizmus dramaturgiai elvárásaira 5 példát! (Elemenként 1 pont, összesen 5 pont.)

Lehetséges válaszlelemek:

- a klasszicista tragédiában az ábrázolt események rendszerint mitológiai vagy történelmi témájúak
- a hármas egység elemeinek (idő, tér, cselekmény egysége) szigorú betartása
- erőszakos, illetlen cselekmények nem történhettek a színpadon, ezekről hírnökök útján értesülünk
- minden szereplő előkelő, emelkedett stílusú nyelven beszél
- komikus és tragikus elemek nem keveredhetnek egy előadásban

Bármely más, helyes válaszlelem elfogadható.

6. A színháztörténeti dokumentumok szerint Sztanyiszlavszkij és Nyemirovics-Dancsenko csaknem 40 éves szoros munkatársi kapcsolatuk ellenére sem lettek barátok. Egészítse ki a róluk szóló alábbi hiányos szöveget! (Minden helyes válasz 0,5 pont, összesen 4 pont.)

Konsztantyin Szergejevics Sztanyiszlavszkij orosz színész, **rendező** és színigazgató. Apja gyáros, anyja egy francia színész lánya volt. Bár kezdetben esetlen színésznek bizonyult, tudatosan törekedett hangjának, dikciójának és mozgásának csiszolására. Állandó amatőr színtársulata volt. Ott figyelt fel rá az ígéretes író és rendező, Vlagyimir Nyemirovics-Dancsenko.

Történelmi jelentőségű találkozásukra 1897-ben került sor egy moszkvai vendéglőben. Tizennyolc órás beszélgetésük során kidolgozták színházuk alapelveit. Színházuk, a **Moszkvai Művész Színház** 1898. október 26-án nyitotta meg kapuit.

Sztanyiszlavszkij szerint a színész pusztán külsődleges viselkedési elemekkel nem tudja újratemetni a szereplő egyedi belső világát. Ezért színészeit tudatos tréningekkel képezte arra, hogy képesek legyenek önmagukból felépíteni az eljátszandó karaktert a(z) **átélés/beleélés/szerep magjának felkutatása** technikájával. A próbák során minden darabot hosszú ideig **elemeztek/értelmeztek**. A társulat elsőként egy történelmi drámát, másodikként **Csehov** [szerző] **Sirály** című darabját mutatta be 1898-ban. A Nyemirovics-Dancsenkóval közösen rendezett előadás óriási sikert aratott, s ezzel a társulat nemzetközi rangra emelkedett. Sztanyiszlavszkij és Nyemirovics-Dancsenko újfajta színházeszményt valósított meg: az egyes színészeket alárendelték a(z) **társulat/előadás** egységének. A XIX. század végi mesterkelt és stilizált színházi gyakorlattal szemben a **realista/valóságoshoz közelítő** színpadi munkát tűzték ki célul.

Bármely más módon megfogalmazott, tartalmában helyes válasz elfogadható.

7. Iskolájában diákszínjászó fesztivált rendeznek. Ajánljon bemutatóra barátainak egy kortárs magyar drámát! Indokolja választását, és érvelése során mutassa be az Ön által választott művet! (5 pont)

A maximális pontszám eléréséhez elvárt egy konkrét kortárs magyar dráma szerzővel, címmel történő említése, melyből egyes szereplők, a történet egyes elemei, a mű mondanivalójának kiemelése is az érvelés részét képezi. Az érvelő szövegben alá kell támasztani, mi indokolja a választott dráma diákszínpadra állítását.

8. Milyen feladatokat adna a fenti előadás megvalósítása során a közös munkában azoknak a barátainak, akik nem szeretnék színpadon szerepelni, de szívesen részt vennének a felkészülés és a produkció létrehozásának más tevékenységeiben? Feladatkörüket a színház szaknyelvén nevezze meg, és azt is magyarázza el négy barátjának, mit kell csinálniuk! (Megnevezés 0,5 pont, kifejtés 0,5 pont, összesen 4 pont.)

Lehetséges válaszlelemek:

- **súgó:** feladata segítségadás az előadás szövegének rögzítésében és az előadás alatt
- **kellékes:** feladata az előadáshoz szükséges kellékek összegyűjtése (elkészítése), és az előadás alatt azok megfelelő helyre történő elhelyezése
- **díszlettervező/díszlet-készítő:** feladata a szükséges díszletek megtervezése, illetve elkészítése a rendezővel történő folyamatos egyeztetés alapján
- **világosító:** feladata a rendelkezésre álló világítási lehetőségek megismerése és azok célszerű használata a rendezővel való folyamatos egyeztetés alapján

Bármely más, helyes válaszlelem elfogadható.

II. JELENETÉRTELMEZÉSHEZ, A JELENET SZÍNHÁZI MEGVALÓSÍTÁSÁHOZ KÖTŐDŐ, ELEMZÉST ÉS ÉRTELMEZÉST IGÉNYLŐ KÉRDÉSEK (30 PONT)

Feladatonként a pontszámot nem kell kerekíteni.

Ha a *Jelenetértelmezés* összpontszáma egész szám, akkor nincs teendő, ha törtszám, akkor a matematika szabályai szerint egész számra kell kerekíteni (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

A javítási-értékelési útmutatóban szereplő megoldások mellett bármely más megfogalmazású, tartalmában helyes válasz elfogadható.

9. Olvassa el az alábbi szövegrészleteket, majd válaszoljon a kérdésekre!

a) Ismertesse röviden a Tartuffe bemutatója által kerekedett botrány lényegét! Milyen álláspontot foglalt el a király a vitában? Hogyan hatott a fogadtatás Molière további munkásságára, életére? Miért kellett Molière-nek átírnia a Tartuffe befejezését? (Tartalmi elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

Pl.: Az első változatban (Versailles, 1664) még csak három felvonásos, de hamarosan öt felvonásossá alakítja át a szerző a darabot. Az első előadáson még a címszereplő papi öltözetben jelenik meg a színen, és hiányzik a királyt dicsőítő befejezés is. Molière a Tartuffe bemutatásával kivívta a korabeli egyház haragját, a klérus tiltakozására betiltják az előadást. Ekkor folyamodik a királyhoz, és valószínűleg ezért változtatja meg a darab befejezését. Így a darabbeli szereplőket végül a királyi értékrendet képviselő Rendőrhadnagy menti meg rossz sorsuk beteljesedésétől. Komédiáiban magukra ismerő ellenségei folyamatosan támadták a szerzőt, de az udvar kegyeltjeként életében védelmet élvezett. A Tartuffe miatt sértett egyház azonban a kiátkozott drámaírókat nem részesítette az utolsó szentségben, és a temetőárokban földelték el a komédiaköltők koronázatlan királyát.

b) Milyen direkt eszközzel hozza be a jelenkort a rendező, Bagossy László az egyébként is jelenkori helyszínen és jelmezekben játszott történet lezárásába? (Tartalmi elemenként 0,5 pont, összesen 1 pont.)

Pl.: TEK, fotósok, TV-stáb

c) Mire gondolhat a Nemzeti Színház darabismertetőjének fogalmazója, amikor a „jól ismert feloldás”-ra utal? (1 pont)

Pl.: A Tartuffe végleges változatában a darab végi „deus ex machina” dramaturgiai megoldásával a legfelsőbb hatalom képviselője leleplezi az álszent csalót.

d) Fejtse ki, mivel magyarázza, hogy mindkét idézett előadás a darab befejezésére helyezi a fő hangsúlyt? (Tartalmi elemenként 1 pont, összesen 2 pont.)

Pl.: A Tartuffe egy szokványosan induló jellemvígjáték, de az álszent címszereplő már-már a komédia műfaji határait feszegetve készíti elő a komikusnak nem éppen mondható drámai lezárást. A nagy kérdés a szerző korában és napjainkban is az, létezik-e feloldás, illetve valódi megoldást jelent-e a felülről jövő feloldás, vagy beteljesedik a nevetségesen tragikus vég... A Nemzeti Színházban az egész családot ellehetetleníti Tartuffe, nem érkezik meg a király hírnöke, az Örkény Színházban megszabadulnak ugyan Tartuffe-től, de a család életét ellepi az állam, a média...

10. Olvassa el Molière Tartuffe című drámájának idézett részletét, és válaszoljon az alábbi kérdésekre!

a) Mivel magyarázza, hogy a fordító Vas István többször vét a magyar helyesírás szabályai ellen, mikor rövid magánhangzókat használ a hosszúk helyett (pl. rémitett, csillapítottam, gyanu, vigan, szeliden)? (Értékelhető tartalmi elemenként 1 pont, összesen 3 pont.)

Pl.: Molière művei verses drámák, a korabeli klasszicista elvárásoknak megfelelően a 12 szótagos hangsúlyos verselésű sorfajta, a drámai alexandrinust alkalmazta. A magyar fordítások azonban általában időmértékes, jambikus lejtésű sorokban adják vissza az eredeti francia versritmust. Ebből következik, hogy az időmértékes ritmus, a verslábak érdekében rövidítik meg olykor a hosszú magánhangzókat.

b) Foglalja össze néhány mondatban az idézett jelenet cselekményét! (Értékelhető tartalmi elemenként 1 pont, összesen 3 pont.)

Pl.: A Tartuffe által szerelmével üldözött Elmira csapdát állít a képmutató barátjának. A három és fél felvonáson át Tartuffe által orránál fogva vezetett férjét, Orgont az asztal alá bújtatja, hogy leleplezze álszent ostromlóját. Orgon a fülének sem hisz, végül Elmírának kell kiküldenie Tartuffe-öt, hogy leállítsa az ostromot.

c) Miben rejlik a jelenet komikuma, egy-egy idézettel alátámasztott példával szemléltesse, a komikum mely fajtáit, eszközeit használja a szerző? (Értékelhető tartalmi elemenként: két komikumfajta és 1-1 idézet 1-1 pont, összesen 4 pont.)

Pl.: A helyzet- és a jellemkomikum eszközeire egyaránt épülő jelenet komikuma abban rejlik, hogy Orgon az asztal alatt kuksolva nem akar hinni a fülének sem („*Mert ennél kevesebb nem volna elég úgysem, / Hogy egy bizonyos úr szavamnak végre higgyen.*”), miközben heves támadások érik asszonya tisztességét („*És, asszonyom, egy szót sem hiszek el szívének, / Amíg szerelmemet nem győzik meg a tények.*”). A helyzetkomikum forrása maga az alapszituáció, az asztal alatt négykézláb megbújó tekintélyes családfő („*köhög, hogy férjét figyelmeztesse*”), a jellemkomikum forrása pedig az ő vak hite és megvezethetősége („*Fölösleges – miért pazarol rá időt? / régen vezetem orránál fogva őt*”), illetve Tartuffe ájtatos szereleméhsége („*Ha gondot már csupán az ég okoz magának, / Könnyen elhárítom utunkból ezt a gátat*”; „*Igaz, hogy tiltva van egynémely élvezet, / De alkudozni az Istennel is lehet*”).

A fentiek mellett elfogadható a nyelvi humorra és a cselkomikumra is példa.

d) Fejtse ki, milyen dramaturgiai szerepet tölt be a jelenet a dráma egészében! A cselekmény mely mozzanataitól válik kiemelt jelentőségűvé ez a jelenet a dráma szerkezetében? (Értékelhető tartalmi elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

Pl.: A negyedik felvonás ötödik jelenetében végül Orgon előtt is leleplezést nyer a címszereplő képmutató álszentsége. Az idézett jelenet erre tökéletes példa: az elvakult férj az asztal alatt, az asztalon pedig történik, ami történik... A három és fél felvonáson keresztül ívelő átverés drasztikus megoldással jut tetőpontra, hogy a leleplezéssel bekövetkezzen a dráma fordulópontja.

e) Jellemezze Tartuffe-öt! Mivel magyarázza a jelenet kezdetekor tapasztalható bizalmatlanságát? Válaszát támassza alá a szövegből vett idézettel! (Értékelhető tartalmi elemenként 1 pont, összesen 3 pont.)

Pl.: Meglepi Elmira hirtelen változása („Nehéz megértenem e vallomása nyelvét – / Más stílusban beszélt, asszonyom, nem is oly rég.”), az egyértelmű elutasítás utáni odaadó viselkedése. Dörzsölt csalóként csapdára gyanakszik („Szánhatta szavait tisztos szándékú törnek, / Hogy így gátolja meg készülő esküvőmet”). Bizonyítékot követel („Édes szavaiban addig nem bízhatom, / Amíg egy kis kegye, mely után úgy esengek, / Nem biztosítja azt, amit most kijelentett”; „És, asszonyom, egy szót sem hiszek el szívének, / Amíg szerelmemet nem győzik meg a tények.”), és csak többszöri nekifutásra, Elmira kimagyarázkodását követően folytatja a csábítást („Csak bízza rám magát ezen a kényes úton. / Töltse be vágyamat, ne féljen, asszonyom: / Én felelek ezért, s a bűnt elvállalom.”).

f) Kihez beszél Elmira a „Látom, engedni kell...”-kezdetű megszólalásában, mielőtt kiküldi Tartuffe-öt, hogy megnézzze, arra jár-e a férje? (Értékelhető tartalmi elemenként 1 pont, összesen 2 pont.)

Pl.: Kétértelműen fogalmaz, látszólag Tartuffe-höz, hangnemében, hangsúlyaiban, hangerejében érzékeltetve azonban az asztal alatt lévő Orgonhoz, vagyis mindkettőhöz.

11. Olvassa el Molière *Tartuffe* című drámájának idézett részletét, és válaszoljon az alábbi kérdésre!

Jellemezze Elmira hangnemét a hatodik jelenetben! Komolyan gondolja, hogy korán jött ki az asztal alól a férje? Válaszát támassza alá a szövegből vett idézettel! (Értékelhető tartalmi elemenként 1 pont, összesen 3 pont.)

Pl.: Elmira hangneme gúnyos, ironikus, ezt jelzik a rövid, pattogó mondatok („Hogyan? Hát már kibujt?”; „Vigyázzon!”). Nem szeretné visszaküldeni a férjét az asztal alá („Nem, ez nem tréfa itt, / Bujjon csak vissza, és még várjon egy kicsit”), és semmiképp sem akarja folytatni a félbeszakított jelenetet („Hogy biztos legyen és látszattal be ne érje, / S ne bízza rá magát gyanúra, feltevésre.”). Hangsúlyaival, gunyoros hangnemével érzékelteti: nemhogy korán, inkább túl későn bújt ki az asztal alól a férje („Türelem, türelem – túl gyorsan ne ítéljen.”; „Túl hamar hinnie nem szabad.”).